

PŘÍRUČKA
PRO STUDENTY STŘEDNÍCH ŠKOL

**Manipulace
a propaganda**

Obsah

Shrnutí projektu	3
Jak pracovat s touto příručkou a interaktivní prezentací	4
Úvod do lekce	5
Manipulace	6
Manipulační techniky	7
Snižování požadavku	8
Povědomá tvář	8
Změna tématu	9
Zvyšování požadavku	9
Napodobování	10
Ztráta	11
Rutina	11
Efekt zdroje	12
Nahrávka	3
Práce s videem	14
Interpretace – příklad 1	15
Interpretace - příklad 2	17
Manipulace s fotografiemi	18
Práce s videem	20
Aktuální trend	21
Propaganda - manipulace v politice	22
Co je cenzura?	24
Míra svobody ve světě	25
Situace okolo svobody tisku ve světě	26
Konec	27
Seznam četby	28
Zdroje	29

Shrnutí projektu

Občanská kompetence má zásadní význam pro aktivní politickou participaci, která je jednou z hlavních součástí dobrého vládnutí a udržitelné demokracie. Politická participace stagnuje zejména ve východní části Podunají. Obzvláště znepokojující jsou apatie a nedostatečný zájem o politiku ze strany mladší populace. Navíc jsme v posledních letech svědky politického vývoje, který má za následek zhoršení demokratických standardů v mnoha částech tohoto regionu. Základním prvkem občanské kompetence je vysoká úroveň mediální gramotnosti. Tu občané potřebují k reflexi sociální reality a vybudování odolnosti vůči negativním mediálním jevům, mezi které se řadí například nenávistné projevy a tzv. fake news.

Hlavním cílem projektu je zlepšit demokratické nadnárodní vládnutí vytvořením mezinárodní observatoře mediální gramotnosti, která funguje na principu spolupráce mezi různými relevantními zainteresovanými stranami. V mnoha zemích Podunají rozvoj kompetencí mediální gramotnosti a aktivního občanství významně zaostává za rozvinutějšími regiony Evropy.

Observatoř poslouží jako mechanismus pro zvýšení mediální gramotnosti a posílení kompetencí občanů, což v důsledku přispěje k rozvoji udržitelné demokracie. Hlavní cílovou skupinou jsou mladí lidé a ti, kteří s nimi pracují. K jejímu posílení observatoř poskytne nástroje určené jak pro mladé lidi, tak pro pedagogy.

V rámci tohoto projektu se vytvoří observatoř mediální gramotnosti, která zpřístupní nástroje pro zkoumání mediálních obsahů, školicí nástroje, poskytne rady v oblasti politiky a klade si za cíl zvýšit mediální gramotnost ve vztahu k dalším občanským dovednostem.

Mezi výstupy patří budování kapacit a školicí nástroje, webové rozhraní a politická doporučení. Aktivity projektu zahrnují mapování postupů a šíření informací, vývoj výukového systému, návrh webových školicích platforem a pilotní testování.

Jak pracovat s touto příručkou a interaktivní prezentací

Milí studenti,

tato příručka slouží jako průvodce interaktivní prezentací na téma „Manipulace a propaganda“.

Otevřete si interaktivní prezentaci v novém okně prohlížeče. Pokud pracujete samostatně, otevřete si ji na počítači, nebo si ji můžete promítnout na interaktivní tabuli.

Než začnete pracovat s prezentací, otevřete si nebo vytiskněte tento dokument.

Prezentace obsahuje několik snímků s výukovým materiálem a vizuálním obsahem. Každý snímek si pozorně přečtěte a prohlédněte. Pokud v levém dolním rohu snímku vidíte ikonu písmene „i“, klikněte na ni. Zobrazí se vám další informace nebo příklady, které vám pomohou lépe porozumět dané problematice.

Některé snímky obsahují kromě informační ikony „i“ také interaktivní prvky. Tyto prvky jsou zvýrazněny. Když na ně kliknete, dozvíte se více podrobností (může tam být například audio ukázka, video nebo doplňující informace).

V prezentaci najdete také ikonu zvuku, která značí, že snímek obsahuje zvukový obsah. Slouží také ke ztlumení a opětovnému zapnutí zvuku.

Na další snímek přejdete pomocí šipky směřující vpravo. Pokud se chcete vrátit na předchozí snímek, klikněte na šipku vlevo. Na úplný začátek prezentace se přesunete kliknutím na ikonu domečku.

Pro lepší orientaci v textu se jednotlivé snímky s dalším výukovým materiálem a vzdělávacími prvky zobrazují postupně.

Jelikož se s některými pojmy setkáte pravděpodobně poprvé a měli byste si je zapamatovat, najdete v textu také **definice**.

Věnujte pozornost také **zajímavým faktům**. Popisek k textům v příručce:

ZAJÍMAVÝ FAKT

DEFINICE

Úvod do lekce

Přesvědčil vás někdy někdo, abyste něco udělali / nějak se rozhodli, aniž byste původně chtěli? Podařilo se vám někoho přesvědčit, aby udělal to, co chcete? Napadá vás nějaký konkrétní příklad?

Odhalit lži a najít pravdu může být někdy těžké. Často je totiž natolik skrytá a překroucená, že nám proklouzne mezi prsty. Přimět lidi uvěřit, že najít pravdu je nemožné, je přesně cílem podvodníků a manipulátorů. Tedy zmást lidi a nepřímo je přimět věci přijmout tak, jak jsou. Ale osočování a stěžování si na systém nic nezmění. Pokud chci změnu, musím být její součástí. Odhalit nekalosti a svědomitě hlasovat pro to, co věřím, je nejlepší volba, a nejen pro mě.

V této lekci se seznámíte s pojmem manipulace a často používanými manipulačními technikami. Většina lidí čerpá většinu informací z internetu – a právě toto prostředí se stalo útočištěm manipulátorů. Nevěříte? Manipulace na sebe často bere podobu, ve které je obtížné ji odhalit. Můžete se s ní setkat na jakékoli webové stránce, včetně sociálních sítí. Vybrali jsme příklady, se kterými se cílová skupina může ve svém prostředí nejčastěji setkat. S druhy manipulátorů se seznamují prostřednictvím animovaného videa.

S pomocí vizuálních prvků se seznámíte s interpretací fotografií a zkreslenou realitou. Budeme se věnovat také manipulaci s fotografiemi. V této lekci se zabýváme pojmy propaganda, cenzura a autocenzura.

Manipulace

Jak si představujete manipulaci?

Přesvědčil vás někdy někdo, abyste něco udělali / nějak se rozhodli, aniž byste původně chtěli?

A poznali jste, že s vámi daná osoba manipuluje?

Nebo se vám naopak podařilo někoho přesvědčit, aby udělal to, co chcete?

► Uveďte příklad.

Na tomto snímku si můžete přečíst definici **manipulace**.

Manipulační techniky

Manipulátoři mají k dispozici celou řadu technik, kterými dokáží ovlivňovat přesvědčení druhých. Zkušený manipulátor dokáže zvolit takovou techniku, která dokonale zapůsobí na konkrétního člověka.

Klikněte na snímek a přečtěte si jednotlivé manipulační techniky.

Jak vidíte na snímku, na každou techniku můžete najet kurzorem myši a zobrazit si tak bližší informace. Postupně klikněte na všechny techniky na snímku a přečtěte si zobrazené popisy, které by vám měly pomoci danou techniku pochopit. Na následujících snímcích uvidíte popisy jeden po druhém. Přečtěte si je svým tempem, abyste jim dobře porozuměli.

Bližší informace o technikách v levém sloupci se objeví ve spodní části snímku.

Snižování požadavku

Manipulační techniky

- Snížování požadavků
- Povědomá tvář
- Změna tématu
- Zvýšení požadavků
- Napodobování
- Ztráta
- Rutina
- Efekt zdroje

Snižování požadavků: Člověk požadavek neprezentuje rovnou, ale uměle své nároky zvýší a postupně z nich slevuje, než se dostane na původně zamýšlený požadavek. Situace se nám proto může zdát výhodnější, jelikož jsme si vyjednali „lepší“ pozici a „původní“ vysoký nárok již nevyžadován.

Povědomá tvář

Manipulační techniky

- Snížování požadavků
- Povědomá tvář
- Změna tématu
- Zvýšení požadavků
- Napodobování
- Ztráta
- Rutina
- Efekt zdroje

Povědomá tvář: Více důvěřujeme někomu, koho nějakým způsobem známe, jehož tvář jsme viděli, jehož jméno jsme již slyšeli...

Změna tématu

Manipulační techniky

- Snižování požadavků
- Povědomá tvář
- Změna tématu
- Zvýšení požadavků
- Napodobování
- Ztráta
- Rutina
- Efekt zdroje

Změna tématu: Změnou tématu nás manipulátor odvádí od něčeho, čím jsme se chtěli z nějakého důvodu zabývat (např. protože je to pro nás důležité).

Zvyšování požadavku

Manipulační techniky

- Snižování požadavků
- Povědomá tvář
- Změna tématu
- Zvýšení požadavků
- Napodobování
- Ztráta
- Rutina
- Efekt zdroje

Zvýšení požadavků: Dotyčný nejprve požaduje drobnost, ke které postupně přidává další požadavky. Ty mohou zdánlivě souviset s původním požadavkem a být tak „jeho součástí“.

Máte za sebou první část a můžete se přesunout na další.
Možná jste se s nimi již setkali a pokud ne, budete alespoň dobře připraveni a rozpoznáte je.

Bližší informace o technikách v pravém sloupci se objeví ve spodní části snímku.

Napodobování

Manipulační techniky

- Snižování požadavků
- Povědomá tvář
- Změna tématu
- Zvýšení požadavků
- Napodobování
- Ztráta
- Rutina
- Efekt zdroje

Napodobování: Když nevíme, jak se zachovat, napodobujeme ostatní.

Příklad této techniky jsme zvolili proto, že se jedná o poměrně častý fenomén dnešního světa. Napodobování lidí, kteří na nám nějakým způsobem imponují, je běžné chování. Na sociálních sítích se ovšem nenechte ovlivnit počtem sledujících. Mohou být také koupeni, takže jejich skutečný počet může být velmi nízký.

Ztráta

Manipulační techniky

- Snižování požadavků
- Povědomá tvář
- Změna tématu
- Zvýšení požadavků
- Napodobování
- Ztráta
- Rutina
- Efekt zdroje

Ztráta: Tato přesvědčovací technika cílí na to, o co člověk přijde, pokud nabídku nevyužije.

Rutina

Manipulační techniky

- Snižování požadavků
- Povědomá tvář
- Změna tématu
- Zvýšení požadavků
- Napodobování
- Ztráta
- Rutina
- Efekt zdroje

Rutina: Vybíráme si to, co vždy děláme (na co jsme zvyklí). Důvodem může být důvěra, dobrá zkušenost, neznalost konkurence... V obchodě automaticky sáhnou po stejném výrobku. Ve vedlejším regálu však může být kvalitnější/levnější/chutnější varianta.

Efekt zdroje

Manipulační techniky

- Snižování požadavků
- Povědomá tvář
- Změna tématu
- Zvýšení požadavků
- Napodobování
- Ztráta
- Rutina
- Efekt zdroje

Efekt zdroje: Pokud se dozvíme informace od důvěryhodné a respektované osoby nebo zdroje (médií), existuje velká pravděpodobnost, že informaci uvěříme nebo se necháme přesvědčit. (Vzhled může hrát také velmi důležitou roli.)

Právě jste si pověděli o osmi příkladech manipulačních technik.

Manipulation techniques

- decreasing demands
- familiar face
- increasing demands
- imitation
- loss
- routine
- source effect

Manipulátoři mají k dispozici celou řadu technik, kterými dokáží ovlivňovat přesvědčení druhých. Zkušený manipulátor dokáže zvolit takovou techniku, která dokonale zapůsobí na konkrétního člověka.

ZAJÍMAVÝ FAKT

Druhů manipulačních technik je více. Mezi další

příklady manipulačních technik se řadí:

Technika: atraktivita, dobrý/špatný člověk, disonance, ticho, soucit, drby, obětní beránek, autorita, charisma, lhaní, lichotky.

Vyhledejte si je na internetu a vždy se snažte přijít na nějaký příklad chování.

Nahrávka

Otestujte si svou schopnost odhalit verbální manipulace. Klikněte na reproduktor a poslechněte si nahrávku. Pokuste se určit, co mluvčí dělá, jak se snaží ovlivnit ostatní.

Nezapomeňte si zapnout zvuk.

Home icon

Nahrávka s ukázkou verbální manipulace technikou změny tématu

Osobní útok

- "zpochybnění kredibility člověka jako takového a ne jeho argumentů"

Speaker icon with play button and progress bar (0:00 / 0:30)

Navigation arrows

Koho jste slyšeli v nahrávce? Poznáte tuto osobu podle tématu, stylu mluvy nebo hlasu?

V případě potřeby si můžete přečíst překlad nahrávky:

Reportér: „Co vzkážete Američanům, kteří se bojí? Téměř 200 mrtvých, 14 000 nakažených, miliony, jak jste viděl, mají strach. Co vzkážete Američanům, kteří vás právě sledují a bojí se?“

Donald Trump: „Že jste příšerný reportér. To je můj komentář. Myslím, že je to příšerná otázka a vysílá špatný signál směrem k americkému lidu. Američané chtějí odpovědi a naději a vy využíváte senzacionalismus.“

Až si poslechnete ukázkou, odpovězte na otázky:

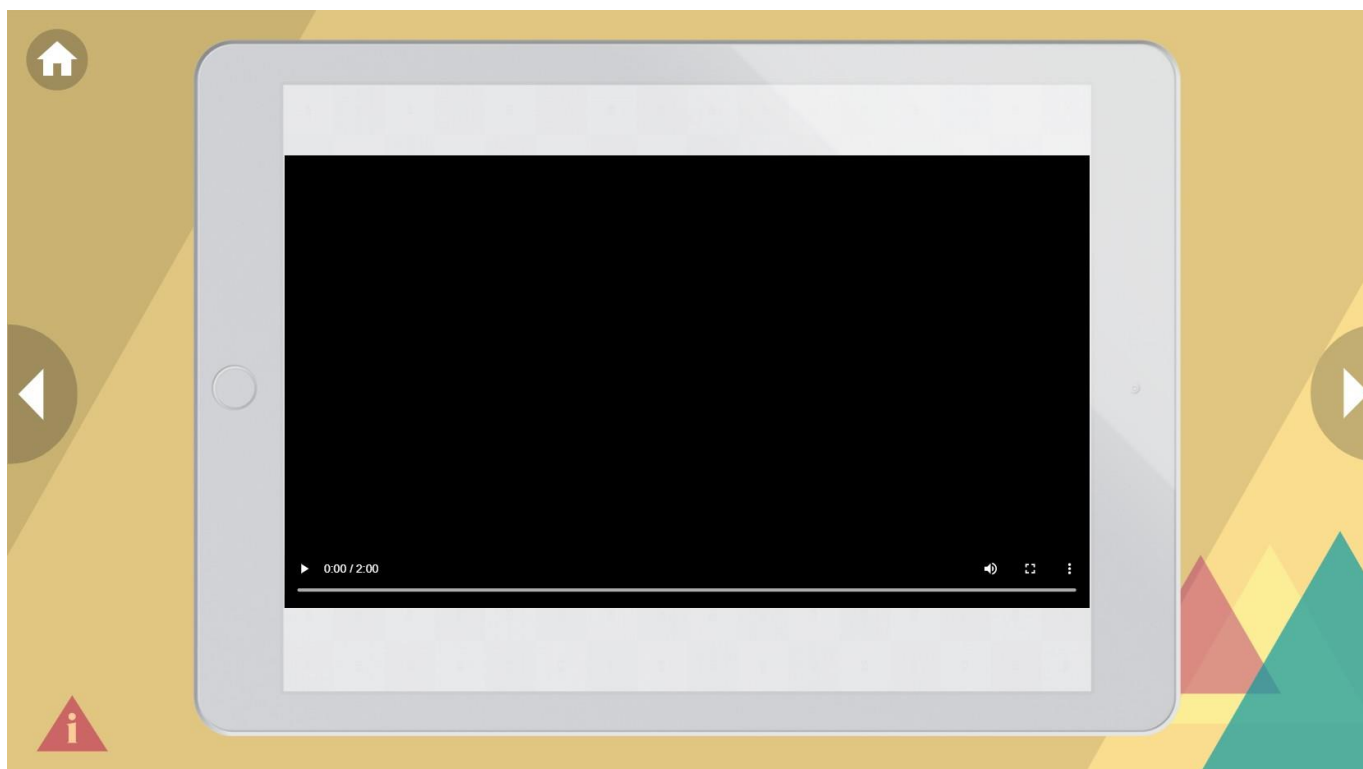
Jak byste nazvali a popsalí typy manipulací, které se v ukázce objevují?

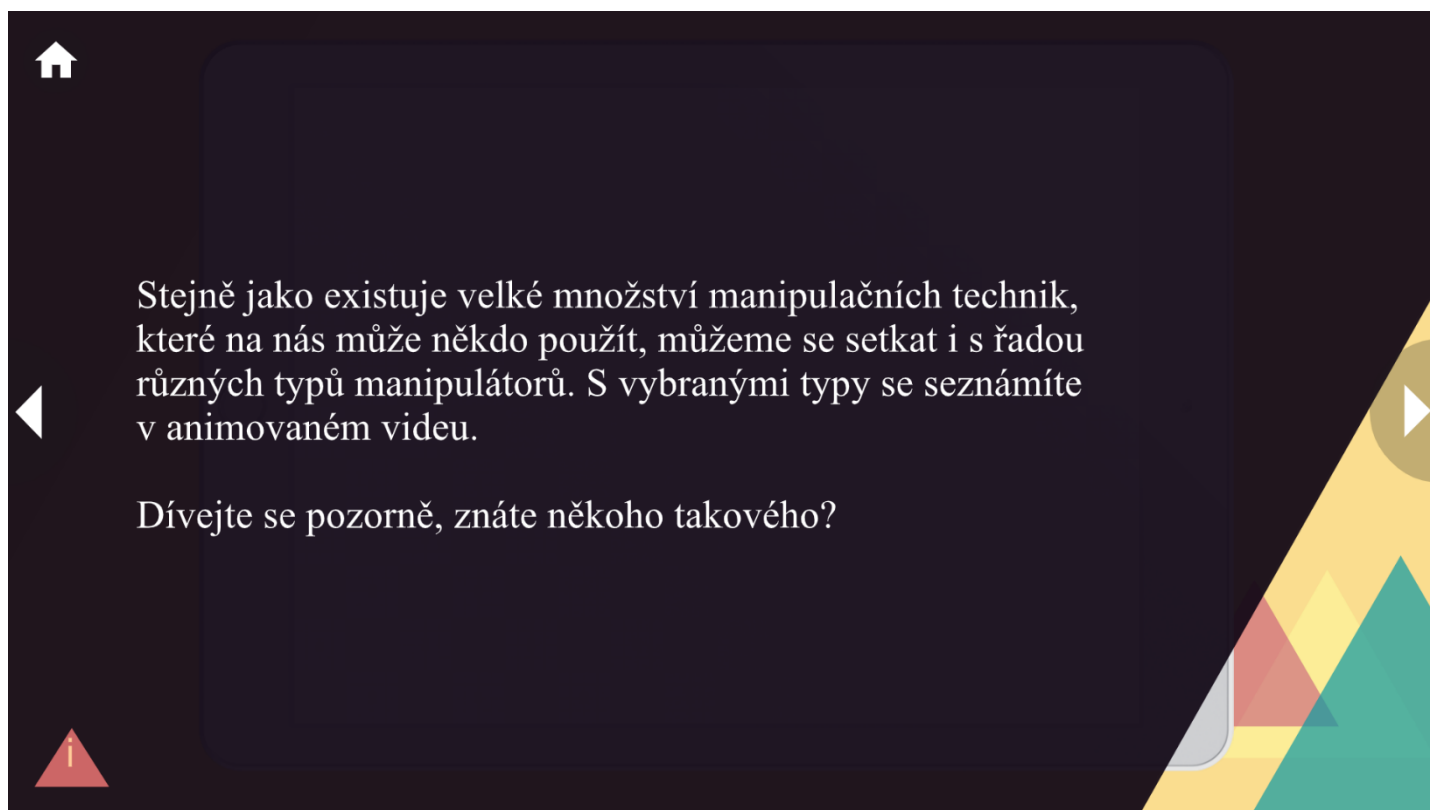
Jaká skupina lidí je často zmiňována?

Budou všichni lidé vnímat reakci Donalda Trumpa stejně? Proč?

Video

Těm, kteří s námi manipulují, se říká **manipulátoři**. Toto označení se v běžné konverzaci obvykle používá v negativním smyslu. Podívejte se na video. Připravili jsme pro vás čtyři příklady typů manipulátorů.

Popřemýšlejte, zda jste se s nějakým manipulátorem setkali, uveďte příklad. Nejvhodnější příklad bychom našli v internetových článcích věnovaných politice. Najděte vhodný příklad a zkuste jej analyzovat. Jakou techniku podle vás daný člověk použil?

Můžete dát hlavy dohromady se spolužákem a společně najít vhodný příklad.

Interpretace – příklad 1

Podívejte se na fotografie na snímku.
Ke každé fotografii vymyslete vhodný titulek.

Interpretace

Američtí vojáci z 15. expediční jednotky námořní pěchoty pomáhají iráckému vojákovvi se napít, jižní Irák, 21. března 2003

The image consists of three side-by-side photographs. The leftmost photo shows a US Marine in camouflage aiming a rifle at an Iraqi prisoner who is lying on the ground. The middle photo shows a US Marine aiming a rifle while another US Marine pours water from a canteen into the mouth of the Iraqi prisoner. The rightmost photo shows a US Marine pouring water from a canteen into the mouth of the Iraqi prisoner. The background of the slide is a light brown color with a green and yellow geometric pattern on the right side. There are navigation icons: a home icon in the top left, a left arrow in the middle left, a right arrow in the middle right, and an information icon in the bottom left.

Na **levém obrázku** vidíte vojáka, který míří zbraní na vězně. Na **pravém obrázku** vidíte vojáka, který dává vězňovi napít.

Ale kde je pravda?

Na **prostředním obrázku** je vidět, že jeden voják na vězně míří zbraní a druhý mu dává napít. Kdybyste však viděli v jakémkoli médiu pouze levý obrázek, co byste si mysleli o amerických vojácích?

Klikněte na informační tlačítko a připomeňte si, co znamená interpretace.

Vypráví fotky jen jeden možný příběh?

Představte si, že taková situace nastane se zprávami v médiích. Každý reportér nebo redaktor si může příběh vyložit po svém: může nějaké informace vynechat, zaměnit jejich sled, zaměřit se na detail, který může být pro ostatní nedůležitý... a najednou se objeví několik různých variant původní situace.

Proto doporučujeme čerpat z důvěryhodných zdrojů – těch, které poskytují ověřené a pravdivé informace. Právě na ty bychom se měli zaměřit. Nemůžeme zaručit, že vše, co se dozvíte, bude na 100 % pravda, ale můžeme počítat s tím, že k chybám či omylům dojde minimálně a hlavně neúmyslně.

Interpretace = výklad či vysvětlení toho, jak rozumíme situaci / věci / článku...

Interpretace – příklad 2

Jak na vás působí obrázek vlevo?

Jaký dojem ve vás budí situace, kterou vyobrazuje?

Interpretace

Co nám ukazují média

Skutečná pravda

Zde je další příklad.

Na levém obrázku vidíte vojáka a vyděšené dítě = civilista.

Na obrázku vpravo ale vidíte, že voják si s dětmi ve skutečnosti hraje. Obrázek vlevo proto označujeme jako dezinterpretaci.

Manipulace s fotografiemi

Kdo je na obrázku?

► Informační tlačítko vám podrobně vysvětlí, **kdo** jsou lidé na obrázku a **proč** byl obrázek vpravo po nějaké době **smazán**.

Za jakým účelem byly obrázky upraveny?

► Cílem je ovlivnit chování jednotlivce/společnosti tak, aby se určitým způsobem změnilo.

 Manipulace s fotografiemi

Nikolaj Ježov, na obrázku vpravo od Stalina, byl z fotografie pořízené na břehu vodního kanálu později odstraněn.

Přibližně z jakého časového období tato fotka pochází?

Zkuste se zamyslet nad tím, jakými prostředky bylo možné manipulovat s fotografiemi dříve a jakými dnes.

Co všechno je možné s fotografiemi dělat?

Stalin pověřil velkou skupinu retušerů odstraněním svých nepřátel z údajně dokumentárních fotografií. Jednou z takto vymazaných osob byl Nikolaj Ježov, předseda sovětské tajné policie, který dohlížel na Stalinovy čistky. Ježov byl chvíli Stalinovou pravou rukou, vyslýchat tisíce funkcionářů komunistické strany, křivě je obviňoval a nařizoval jejich popravu. V roce 1938 však Ježov padl v nemilost Stalina poté, co byl uzurpován jedním z jeho vlastních zástupců. Byl zbaven funkce, tajně zatčen, stanul před tajným soudem a popraven. Stalinovi cenzoři poté Ježova z fotografického záznamu odstranili a vystříhli ho také z fotografie, na které se usmíval po boku svého bývalého šéfa Stalina na břehu vodního kanálu. Retušéri Ježova vymazali a na jeho místě přidali novou vodu, aby zakryli prostor, kde Ježov stál.

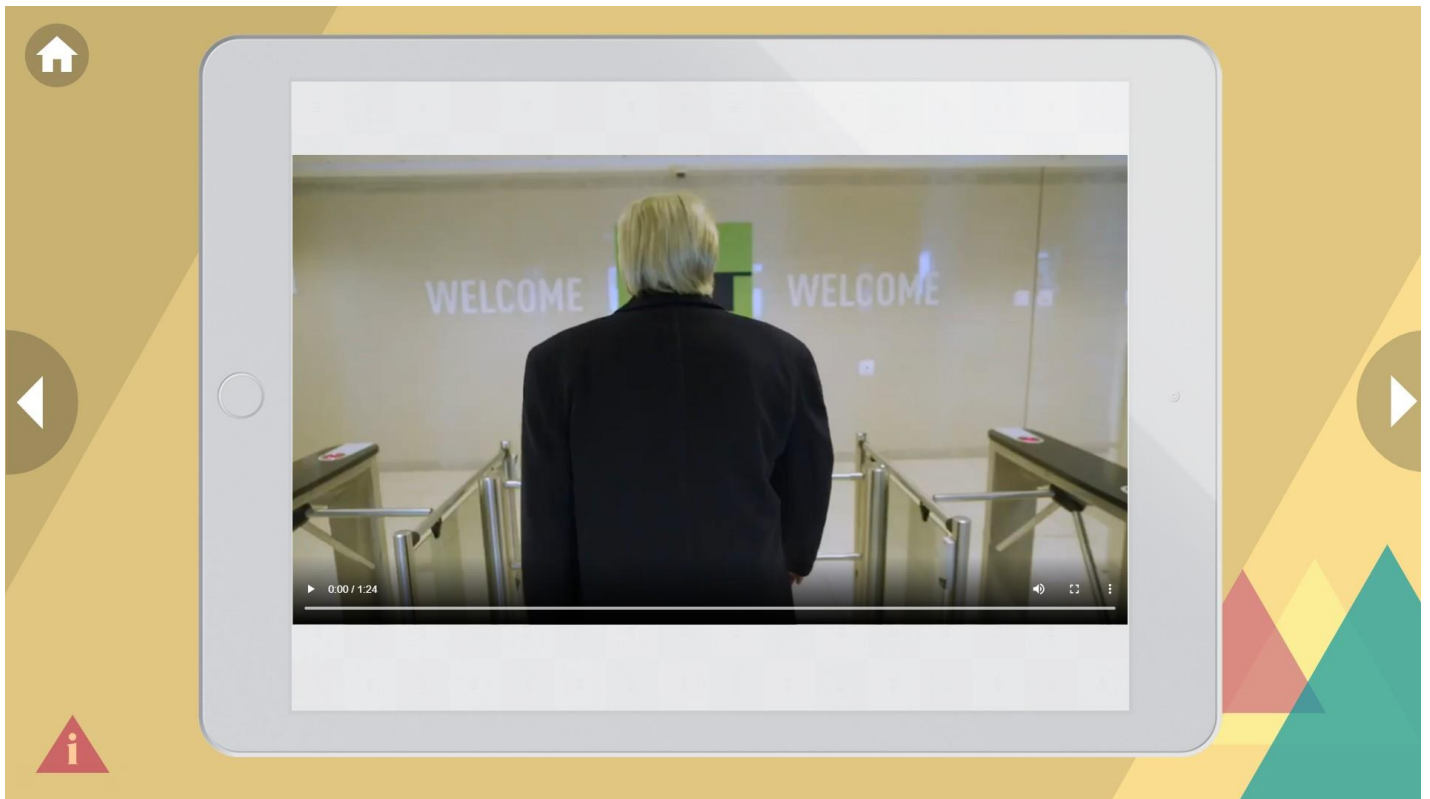
Média někdy upravují fotografie, aby popisovaly situaci způsobem, který vyhovuje jejich účelům. Nebo spíše se řídí tím, na který článek či fotografii čtenář pravděpodobněji klikne a prohlédne si jej.

Někdy fotografie k článkům pochází z ověřených zdrojů, ale přesto jejich vypovídací hodnota nemusí být přesná. Proto je třeba se na články a fotografie, které čtete a prohlížíte, dívat s odstupem a kriticky je hodnotit.

Pokud si tedy nějakým článkem nejste jisti, v ideálním případě jej zkuste vyhledat v dalších zdrojích a zjistěte, jak situaci popsalo jiné médium.

Video

Podívejte se na video z YouTube. Poslouchejte a pozorně sledujte.
Je všechno, co vidíte a slyšíte, pravda?

Právě jste viděli tzv. deepfake video.

Co deepfake znamená?

► Klikněte na informační tlačítko.

V ukázce jsme viděli deepfake.

Deepfake video zveřejněné Ruským státem ovládanou zpravodajskou sítí RT si dělá legraci z amerického prezidenta Donalda Trumpa.

Deepfake = video, které se tváří jako skutečné záběry. Video využívají technologie k tomu, aby mluvčím vkládali do úst věty, které nikdy neprošli (nebo nikdy neprošli v kontextu). Výsledná videa vypadají velmi reálně a věrohodně.

Deepfake se tvoří pomocí digitální technologie. Profesionální zpracování dokáže působit velmi věrohodně. Deepfake může být zneužit k šíření názorů influencerů nebo k jejich poškození.

Existuje také několik aplikací a webů, kde si můžete vytvořit svá vlastní deepfake videa.

Kdyby to ve videu nebylo napsáno, **poznali byste ihned, že se jedná o hoax/parodii?**

Jak si myslíte, že by video vnímali ostatní? Například vaši spolužáci, vaši rodiče, vaši prarodiče. Jak moc je vzhled a hlas toho člověka uvěřitelný?

Jak byste ověřili pravost videa?

Aktuální trend

Aktuální trend

- Vzhledem k tomu, že lidé tráví velkou část svého života ve virtuálních prostředích, značná část propagandy se přesunula právě do nich.
- Sociální sítě poskytují možnost vyjadřovat názory, sdílet příspěvky, ovlivňovat velké množství lidí a působit na ně.
- Najdete tam i politickou propagandu. Na sítích se vytváří skupiny, které využívají principu davového chování a účelově manipulují s názory či smýšlením skupiny pro vlastní užitek.

S měnícím se světem se mění i společenské zvyky. Z ulic jsme se přesunuli do virtuálního světa.

Propaganda – manipulace v politice

Co je propaganda? Kde se s ní můžeme nejčastěji setkat? Uveďte příklad. Odpověď vám prozradí ► informační tlačítko.

Propaganda – manipulace v politice

Manipulace a propaganda využívá například takzvaného davového chování:

- jednatel je součástí stejně smýšlejícího davu,
- je utvrzován ve správnosti svého smýšlení (věří, že když to dělá hodně lidí, tak je to správné),
- skupina je propojená, členové společně zpívají, odpovídají si vzájemně na otázky, tleskají si, přitakávají....

Účinnou strategií manipulace a propagandy je např. tzv. **davové chování** – jedinec je součástí stejně smýšlejícího davu, je utvrzován ve správnosti svého smýšlení (věří, že když to dělá hodně lidí, tak je to správné).

Prostředky posilující soudržnosti: členové společně zpívají, odpovídají si vzájemně na otázky, tleskají si, přitakávají atd.

Propaganda = záměrné jednání, šíření vybraných myšlenek (nevhodné informace jsou zatajovány) ve snaze přimět lidi, aby mysleli a jednali určitým způsobem. Může na sebe vzít mnoho podob (mluvený/psaný projev, plakáty, písně, sochy, poštovní známky, vlajky...). Hranice propagandy jsou velmi často nejasné.

Vždy tu s námi byla, používá prvky, které apelují na smysly.

– jednotlivec je součástí stejně smýšlejícího davu,

Běžnými formami byly plakáty a propagandistické písně.

– je utvrzován ve správnosti svého smýšlení

Svět se ale přesouvá z ulic do virtuálního světa (je to správné),

a tomu se přizpůsobuje i forma propagandy.

– skupina je propojena, členové společně zpívají,

odpovídají si vzájemně na otázky, tleskají si, přitakávají....

Určitě jste už někdy slyšeli pojem propagandistická píseň. Zeptejte se rodičů, pokud vás nějaká písnička napadla. Často byly skládány z politických důvodů a jejich cílem bylo ovlivnit lidi pro konkrétní účel.

Mezi charakteristické prvky **propagandistické písně** patří chytlavá melodie, rytmus, jednoduché texty a opakování refrénu. Písně se nám tak dokáží dostat snadno pod kůži. Není proto divu, že se lidé a také celé skupiny (i politické) snažily těmito písněmi manipulovat se společností. Písní toho můžete vyjádřit mnoho. Ale pochopí každý, co se autor nebo zpěvák snaží posluchačům sdělit?

Dříve se v textech skrývaly jak propagandistické fráze, tak kritika společnosti – byť v drobných náznacích. Některé písně zněly opakovaně z rádia, jiné byly zakázány (např. v ČR tvorba Marty Kubišové, Karla Kryla, Waldemara Matušky a mnoha dalších).

Zkuste najít další příklady v České republice.

Co je cenzura?

Může každý na světě říkat a napsat, co se mu zlíbí? Jak je to v naší zemi? Je tu cenzura/autocenzura?

The infographic consists of two main sections. The top section has a teal header with a white home icon and the title 'Co je cenzura?'. Below the header, on a yellow background, is a paragraph defining censorship. The bottom section has a teal header with a white left arrow icon and the title 'Co je autocenzura?'. Below the header, on a yellow background, is a paragraph defining self-censorship. The entire infographic is decorated with overlapping triangles in teal, yellow, and red.

Co je cenzura?

Cenzura je kontrola sdělování informací hromadnými sdělovacími prostředky (např. v médiích, svoboda projevu), obsah je omezován – nejčastěji státem, náboženskou organizací nebo jinou významnou institucí či jednotlivcem.

Co je autocenzura?

Cenzura, kterou provádí sám autor např. v obavě, že by jeho text jinak nebyl přijat nadřízenými/institucemi, veřejností apod. Sám autor se vyhýbá obsahům, názorům či postojům, které by mohly být problematické; autor dané pasáže v případě potřeby redukuje.

U nás jsme poměrně zvyklí říkat si, co se nám zlíbí. Je tomu tak i ve zbytku světa?

Zamyslete se a uveďte příklad země, o které si myslíte, že je liberálnější, a která méně. Diskutujte o tom se svými spolužáky, nestyďte se vyjádřit svůj názor.

Pamatujte, že *svoboda jednoho končí tam, kde začíná svoboda druhého*.
Vždy je nutné respektovat lidi kolem vás a také platné zákony.

Míra svobody ve světě

Na této mapě světa vidíte několik barev.

Odstíny modré barvy představují větší míru svobody než ty červené.

Čím je modrá světlejší, tím je daná země liberálnější.

Lidé v zemích v odstínech červené to ale nemají jednoduché.

V našich končinách jsme poměrně zvyklí říkat si, co se nám zlíbí. Je tomu tak i ve zbytku světa? Popřemýšlejte o tom.

Myslíte si, že některé země chtějí ovlivnit jiné země? Ve kterých zemích je to podle vás teoreticky možné?

Jaký dopad mohou mít západní země na Evropu? Jaký dopad mohou mít východní země na Evropu?

Svoboda tisku ve světě

Svoboda tisku nebo **svoboda médií** představuje právo na svobodné šíření hromadných sdělovacích prostředků, tj. tisku, rozhlasu, televize a dalších masmédií (včetně internetových) spočívající zejména v necenzurovaném zveřejňování informací a názorů. Taková svoboda implikuje absenci podřízení tisku zájmům státu.

O její zachování lze usilovat prostřednictvím ústavní nebo jiné právní ochrany a bezpečnosti.

V roce 1993 Organizace spojených národů vyhlásila 3. květen jako **Světový den svobody tisku**. Tématy Světového dne svobody tisku pro rok 2015 byla nezávislá a kvalitní žurnalistika, otázky pohlaví médiích a digitální bezpečnost novinářů a jejich zdrojů.

Mezinárodní ochrana svobody tisku

Svoboda projevu a právo na informace jsou zakotveny jako lidská práva v několika mezinárodních nástrojích, jako je **Všeobecná deklarace lidských práv** (článek 19) a **Mezinárodní pakt OSN o občanských a politických právech** (článek 19). Kromě toho několik mezinárodních organizací pravidelně zveřejňuje poskytuje zprávy o svobodě médií, například **představitel OBSE pro svobodu médií**. Účinnou ochranu svobody tisku a svobody projevu poskytuje zejména v rámci Rady Evropy článek 10 **Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP)**.

Konec

Závěr

Propaganda, manipulace, hoaxy, fake news... Začínáte se obávat, že nikdy nezjistíte, co je pravdivé a skutečné?

BINGO – přesně to je hlavním cílem těch, kteří tento kolotoč roztáčejí. Zaplavují společnost desítkami témat, tisíci názorů a textů právě proto, aby lidé rezignovali na snahu zjistit, co je pravda.

Pokud se ale budeme snažit vybírat ověřené zdroje a třídit informace, které konzumujeme, jsme na dobré cestě všechny tyto manipulátory přechytračit.

Seznam četby

Fehér Katalin. (2017). *DIGITALIZÁCIÓ ÉS ÚJ MÉDIA*. Akadémiai Kiadó. ISBN 978 963 05 9743 2.

Alvarová, A. (2019). *Průmysl lži. Propaganda, konspirace a dezinformační válka*. Triton.

Ftorek, J. (2017). *Manipulace a propaganda na pozadí současné informační války*. Grada

Jugendschutz.net. *Achtung HINTERHALT! - Rechtsextreme manipulieren im Social Web mit Nachrichtenseiten*.

Webová stránka: https://www.jugendschutz.net/fileadmin/download/pdf/Achtung_Hinterhalt_Bildschirmversion_01.pdf

Jugendschutz.net. *Laut. Stark. Online. Gegen Fake-News und Hass*.

Webová stránka: https://www.jugendschutz.net/fileadmin/download/pdf/Achtung_Hinterhalt_Bildschirmversion_01.pdf

Klicksafe. (2021). *Vertraust du noch oder checkst du schon? Falschmeldungen und Verschwörungsideologien – was dahinter steckt und wie man sie aufdecken kann*. Webová stránka:

https://www.klicksafe.de/fileadmin/media/documents/pdf/klicksafe_Materialien/Eltern_Allgemein/Desinformation_Broschu%CC%88re_klicksafe.pdf

Literatura

Web

2021 WORLD PRESS FREEDOM INDEX. *Gjar-po.sk* [online]. Paříž: Reportéři bez hranic, ©2016 [cit. 2021-08-24]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/ranking/2018>

ALGORITMY NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH: DOBRÝ SLUHA, ZLÝ PÁN. CO JSOU VLASTNĚ ZAČ? *Internetembezpecne.cz* [online]. Karlovy Vary: you connected, 2019 [cit. 2021-06-01]. Dostupné z: <https://www.internetembezpecne.cz/algoritmy-na-socialnich-sitich-dobry-sluha-zly-pan-co-jsou-vlastne-zac/>

Braňte se manipulací a dejte STOP využívání! *Lidoll.cz* [online]. Nedvědice: Špačková, ©2021 [cit. 2021-05-04]. Dostupné z: <https://lidoll.cz/brante-se-manipulacim-a-dejte-stop-vyuzivani/>

Česko je ve svobodě tisku na 40. místě. „Verbální útoky politiků vyvolaly nedůvěru“. *Mam.cz* [online]. Praha: Marketing & Media je Forum Media, 2020 [cit. 2021-05-10]. Dostupné z: <https://mam.cz/zpravy/2020-04/cesko-je-ve-svobode-tisku-na-40-miste-verbalni-utoky-politiku-vyvolaly-neduveru/>

Doporučené očekávané výstupy jako metodická podpora pro začleňování průřezových témat do švp a výuky. *Nuv.cz* [online]. Praha: NPI ČR, ©2011–2021 [cit. 2021-04-28]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/vystupy/doporucene-ocekavane-vystupy-1>

How Photos Became a Weapon in Stalin's Great Purge. *history.com* [online], 2018 [cit. 2021-06-30]. Dostupné z: <https://www.history.com/news/josef-stalin-great-purge-photo-retouching?fbclid=IwAR10Odpwemqamlje3gWUV8hs1RcL-7FCnSrtpNWVmFxoY1JdKviZyM3jWvU>

Jak odhalit manipulátora. *Lidoll.cz* [online]. Nedvědice: Špačková, ©2021 [cit. 2021-06-08]. Dostupné z: <https://lidoll.cz/jak-odhalit-manipulatora/>

Komunikace je hra: Umění přesvědčit. *Ceskatelevize.cz* [online]. Praha: Česká televize, 2008 [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10169534357-komunikace-je-hra/208572231010011-umeni-presvedcit/>

Komunikační triky: jak rozpoznat manipulaci a umět se jí bránit. *Idnes.cz* [online]. Praha: MAFRA, 2016 [cit. 2021-07-19]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/finance/prace-a-podnikani/psycholog-jan-urban-jak-rozpoznat-manipulaci.A161201_162431_podnikani_sov

Manipulace. *Medicinman.cz* [online]. Praha: Medicinman, 2018 [cit. 2021-05-31]. Dostupné z: <http://medicinman.cz/?p=metody/manipulace>

Míra svobody. *Atlas.mapy.cz* [online]. Praha: Seznam.cz, ©1996–2020 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://atlas.mapy.cz/?p=010000&s=1&id=mira-svobody&n=m&z=2.3&x=10.348&y=17.075&m=m>

People Are Posting Examples Of How Media Can Manipulate The Truth. *boredpanda.com* [online], 2019 [cit. 2021-08-17]. Dostupné z: https://www.boredpanda.com/examples-media-truth-manipulation/?utm_source=google&utm_medium=organic&utm

Podpora pro výuku průřezových témat v základních školách. *Digifolio.rvp.cz* [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky, 2015 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=70994&view=3251>

Propaganda – představení fenoménu. *Manipulatori.cz* [online]. Praha: Manipulátoři.cz, 2015 [cit. 2021-07-20].

Dostupné z: <https://manipulatori.cz/propaganda-predstaveni-fenomenu/>

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO GYMNÁZIA. *nuv.cz* [online], 2020 [cit. 2021-05-10]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-gymnazia>

RÉTORIKA PROPAGANDY. *Bezfaulu.net* [online]. Brno: BURÝŠEK, 2019 [cit. 2021-08-03].

Dostupné z: <https://bezfaulu.net/clanky/o-manipulaci/retorika-propagandy/>

Stock snímky, obrázky bez autorských poplatků, ilustrace a videa - *iStock* [online]. Calgary: Getty Images, ©2021 [cit. 2021-08-24]. Dostupné z: <https://www.istockphoto.com>

UČEBNICE OBECNÉ PSYCHOLOGIE. *Gjar-po.sk* [online]. Prešov: Gymnázium Jána Adama Raymana, ©2013 [cit. 2021-06-08]. Dostupné z: https://www.gjar-po.sk/~gajdos/psychologia/KNIHY/PLHAKOVA_A.---Ucebnice_obecne_psychologie.pdf

Umění manipulace s lidmi – využijte znalost manipulace ve svůj prospěch. *Businessanimals.cz* [online]. Praha: Business Animals, 2018 [cit. 2021-07-29]. Dostupné z: <https://www.businessanimals.cz/umeni-manipulace-s-lidmi-vyuzijte-znalost-manipulace-ve-svuj-prospech/>

Une façon de voir les choses. *fondation-lamap.org* [online]. [cit. 2021-09-13]. Dostupné z: https://www.fondation-lamap.org/sites/default/files/upload/media/minisites/projet_questcequelascience/fiches-C4-B3-S4-A2.pdf

YouTube

Donald Trump Takes Russian State TV Job in Deepfake Parody Video. In: *Youtube* [online]. 22.09.2020 [cit. 2021-09-09]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=VZdC2bQVR0I> Kanál uživatele [On Demand News](#).

NBC NEWS. Trump Berates Peter Alexander Over Coronavirus Question: 'You're A Terrible Reporter' | NBC News. In: *Youtube* [online]. 20.03.2020 [cit. 2021-05-27]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Qw0T9RK0GrA>